

Bokanmelderi bør være et edelt håndverk

Haldis Hjort

Privat praksis/SINTEF Helse, Oslo

Det er vel en innarbeidet norsk skikk (nesten et tabu?) at en forfatter ikke kommenterer anmeldelser av egen bok. Kanskje bør skikken tas fram i lyset og diskuteres? Kanskje kan da nye og interessante intellektuelle områder dyrkes fram? Noen innlegg i det siste i *Morgenbladet* og i tidsskriftet til Norsk faglitterær forfatterforening, Prosa, åpner opp for slike tanker, og da min siste bok ble anmeldt i juninummeret av Tidsskriftet, ble mitt engasjement for dette sterkt trigget! Alle som har strevd med å skrive bok vet at det er noe av det mest tidkrevende, økonomisk ulønnsomme, tankemessig og samtidig følelsesmessig utfordrende man kan gjøre i livet. Det er altså en ganske idealistisk og risikabel virksomhet. Skulle man ikke kunne forsvare dette man har investert så mye i, hvis det er et urimelig forhold mellom det store arbeidet og mottagelsen av det? Ordet *forsvare* brukes innen en annen viktig intellektuell virksomhet, nemlig doktordisputasen. Førsteopponenten skal gjengi innhold og form av avhandlingen så saklig som mulig, og gjerne etterpå komme med kritiske og rosende kommentarer. Doktoranden kan så «forsvare» verket. Kanskje kan bokanmelderi-diskursen hente ideer fra dette akademiske ritualet.

I nr. 6 i 2002 skrev jeg et innlegg der jeg kritiserte en anmeldelse av en bok (ikke min egen). Jeg mente anmeldelsen var for mye et debattinnlegg (et godt sådant), der anmelderen brukte for stor plass til egen agenda. Jeg prøvde å stille opp kriterier for godt anmelderi av fagbøker: For det første leserveiledning; informasjon om bokens innhold med kort beskrivelse av disposisjon og alle kapitler, der anmelderen viser at en har forstått hva forfatteren sier han/hun vil skrive om, og sammenholder det med hva han/hun faktisk skriver. Anmelderen bør anstrenge seg for å leve seg inn i forfatterens intensjoner, noe à la det Kohut kaller å gjøre «en empatisk anstrengelse « i terapeutisk sammenheng. For det andre; vurdering av om bokens tema er viktig og har nyhetsverdi for relevante leserkretser. For det tredje; vurdering av kvaliteten på språk og stil, bruk av kilder og gjengivelse av andre forfatteres tenkning. Endelig kan eller bør anmelderen komme med personlige meninger og eventuelt ha noen spissformuleringer, fordi det er vitaliserende for fagmiljøet at det blir debatt. Men dette bør etter min mening nesten alltid komme etter at anmelderen mest mulig uhildet har oppfylt sin informasjonsplikt overfor leseren.

Redaktør Torkil Berge hadde en redaksjonell kommentar til dette innlegget mitt, der han lurte på om jeg hadde for strenge krav til «objektivitet» eller velvillighet fra anmelderens side. Han skrev: «Tidligere hadde vi med følgende setning i vår informasjon til anmeldere: 'Anmeldelsen skal ikke være et debattinnlegg. Det er bokens faktiske innhold og ikke fagområdet som vurderes; vis respekt for faglitteraturkritikk som journalistisk disiplin'. Vi tok dette ut, ikke fordi vi er uenige med innholdet, men ut fra en bekymring for at den skulle bidra til å gjøre anmeldelsene mer forsiktige. Generelt savner nok mange lesere mer engasjement og temperament i Tidsskriftet». Dette tror jeg er en gal strategi for å få fram disse dyder i bladet vårt. Kan det ikke like godt føre til manglende samvittighetsfull lesning, overfladiskhet og framheving av anmelderens budskap på bekostning av forfatterens? Kan man ikke være temperamentsfull og likevel saklig i formidlingen av en annens verk?

Men en grunn til at mange nødig tar på seg anmeldelser, tror jeg også er at det ikke gir noen faglig prestisje. La oss arbeide for en kultur der en gjennomarbeidet anmeldelse blir like høyt verdsatt som en artikkel! Det ville være vitaliserende for fagmiljøet. Kanskje bør også Tidsskriftet kunne

ha noen lengre anmeldelser, slik vi ser det i en del danske tidsskrifter som *Psyke og Logos*, *Matrix*, *Nyhedsbrev* (Psykologisk Institut, Aarhus).

Jeg våger altså med dette å kommentere Anna von der Lippes anmeldelse av min bok «Ideer i norsk psykoterapi. Utviklingslinjer og brytninger 1970–2000». Anmeldelsen er jo «i hovedsak positiv» og siste avsnitt var jo hyggelig, men har hun gjort «en empatisk anstrengelse»? Ja, kanskje på de første kapitlene, men så virker det nesten som hun ikke har lest siste halvdel av boken. Når det gjelder det første kriteriet for anmeldelse som jeg stilte opp, beskriver hun ikke bokens disposisjon og kapittelinnndeling ordentlig. Hun nevner bare innholdet i kapitlene fram til kapittel 8, og det synes jeg er synd, for det er i den siste delen av boken jeg drøfter etiske spørsmål til psykoterapi, den største spørreundersøkelse av norske psykoterapeuter som har vært gjort, og viktige nåtidige og framtidige utfordringer til norsk psykoterapi. Hun fortolker meg på en måte jeg ikke kjenner meg igjen i; at det er «avtagende politisk interesse hos forfatteren» (det er det slett ikke), at «Hjort er overrasket over å finne at kognitiv terapi er så innflytelsesrik i dag» (jeg er slett ikke overrasket) og at dette må komme av at jeg «har vært lite interessert i disse (kognitive) miljøene» (jeg har slett ikke vært lite interessert, men bokens tema er primært om noe annet).

Angående det andre kriteriet, er jeg glad for at von der Lippe synes bokens tema er viktig. Men hun nevner flere temaer som er «beklageligvis mindre fulgt opp...», selv om jeg begrunner hvorfor. Og hun ikke sier noe om hva jeg burde kutte ut til fordel for det hun savner i en bok som allerede er temmelig lang. Angående mitt siste kriterium synes jeg anmelderen bruker for mye plass på egen agenda, som synes å være kognitiv terapiteori og tilnærmingen mellom den og psykodynamisk, i korttidsterapier, som ut fra hennes vurdering dominerer undervisningen og forskningen utenfor Oslo. Von der Lippe postulerer ting som er positivt feilaktige: «Familieterapi i Norge har også i hovedsak vært ført frem av kognitive atferdsterapeuter». Både spørreundersøkelsen min, den historiske analysen av tekster og miljøer (for eksempel Norsk familieterapeutisk forening) viser at dette ikke er så opplagt, verken kvantitativt (antall familieterapeuter med bakgrunn i og tilknytning til psykodynamisk vs. kognitiv og atferdsterapeutisk terapi) eller kvalitativt (mange av dem som «førte fram» familieterapien var ikke spesielt tilknyttet kognitiv atferdsterapi – ta for eksempel Wencke Seltzer, Anne-Lise Løvlie Schibbye, Astri Johnsen, eller alle pionerene blant psykiatere som jo var psykodynamisk orientert).

Jeg håper leseren ikke oppfatter dette innlegget bare som forsvar for egen bok, men som stimulans til en debatt om hvordan vi i fagmiljøet tar imot hverandres tekstlige bestrebelser. Vi bør være omsorgsfulle og skarpe, innlevende og vurderende, rause og modige nok til å kritisere tydelig og konstruktivt. Alt med den respekt som tilkommer skrivarbeid om faget vårt.